

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

**POVEZANOST PERFEKCIONIZMA S DEPRESIVNOŠĆU I AKADEMSKIM
USPJEHOM: PROVJERA MODELA POZITIVNOG I NEGATIVNOG
PERFEKCIONIZMA**

Tanja Jurin

Mentor: dr.sc. Denis Bratko

Zagreb, 2005.

Naslov: Povezanost perfekcionizma s depresivnošću i akademskim uspjehom: provjera modela pozitivnog i negativnog perfekcionizma

Sažetak:

Težnja za nepogrešivošću u svim aspektima života, jedna je od najjednostavnijih definicija perfekcionizma (Flett i Hewitt, 2002.). Istraživanja pokazuju da je taj višedimenzionalni konstrukt jasno povezan s nepoželjnim ishodom pa čak i psihopatologijom. U novije vrijeme sve je prisutnija podjela na pozitivne i negativne aspekte perfekcionizma. Ovim istraživanjem pokušali smo ispitati diferencijalnu povezanost perfekcionizma s pozitivnim i negativnim aspektima života čime ono ujedno predstavlja provjeru modela pozitivnog i negativnog perfekcionizma. U tu je svrhu provedeno korelacijsko istraživanje ne bi li se ispitala povezanost različitih dimenzija perfekcionizma s depresivnošću i akademskim uspjehom. Očekivanja su da će, od ukupno tri dimenzije perfekcionizma (visoki standardi, red i diskrepanca), postavljanje visokih standarda predstavljati pozitivan perfekcionizam i stoga pozitivno korelirati s uspjehom na studiju dok će dimenzija diskrepanca predstavljati negativan perfekcionizam te stoga biti negativno povezana s akademskim postignućem, a pozitivno s depresivnošću. 246 studenata Pravnog i Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu ispunilo je *APS-R* skalu perfekcionizma, *BDI* upitnik depresivnosti te je procijenilo vlastiti uspjeh na četiri mjere akademskog postignuća pri čemu je ispitano i zadovoljstvo sobom kao studentom. Dobiveni rezultati potvrđuju postavljene pretpostavke. Diskrepanca se pokazala pozitivno povezana s depresivnošću, a negativno s akademskim uspjehom i zadovoljstvom istim. S druge strane postavljanje visokih standarda pokazalo se pozitivno povezanim s akademskim postignućem. Iste su se dimenzije perfekcionizma pokazale značajnim prediktorima uspjeha odnosno neuspjeha na studiju dok se značajnim prediktorom depresije pokazala samo dimenzija diskrepanca. Ovi nalazi potvrđuju da što se tiče depresivnosti i uspjeha na studiju, postavljanje visokih standarda predstavlja pozitivni aspekt, a diskrepanca negativni aspekt perfekcionizma.

Ključne riječi: pozitivni perfekcionizam, negativni perfekcionizam, depresija, akademsko postignuće

Title: The investigation of perfectionism, depression and academic achievement:
Contribution to validation of model of positive and negative perfectionism

Abstract:

Striving for flawlessness in all aspects of life is one of the most simple definitions of perfectionism (Flett i Hewitt, 2002.). Researches clearly indicate relation of this multidimensional construct with negative outcomes and even with psychopathology. Distinction between positive and negative aspects of perfectionism is becoming more present recently. This research attempts to investigate the differential connection of perfectionism with positive and negative aspects of life, which also represents a contribution to validation of the positive and negative perfectionism model. A correlation research has been conducted for this purpose in order to check the relation of perfectionism dimensions with academic achievement and depression. It is expected that out of three perfectionism dimensions (high standards, order and discrepancy) setting high standards would represent positive perfectionism, and thus correlate positively with student achievement, while discrepancy would represent negative perfectionism, and thus be negatively related to academic achievement, and positively with depression. 246 students of Law and Medical faculty at University of Zagreb completed *APS-R* for perfectionism, *BDI* questionnaire of depression, and evaluated their achievement on four measures of academic performance, as well as their self-satisfaction as a student. Results have confirmed the hypothesis. Discrepancy correlated positively with depression, and negatively with academic achievement and self-satisfaction, while high standards correlated positively with academic performance. These two dimensions have proved to be significant academic achievement predictors while only discrepancy has shown to be a significant depression predictor. The present findings consistently suggest that setting high standards represents the positive aspect of perfectionism, while discrepancy represents the negative one.

Keywords: positive perfectionism, negative perfectionism, depression, academic achievement

Uvod

Interes za perfekcionizmom kao konstruktom, te njegovim korelatima, ozbiljno je porastao u zadnja dva desetljeća. U tom je razdoblju učinjen velik pomak naprijed u definiranju te pokušaju mjerenja tog fenomena. Jedna od najjednostavnijih definicija, perfekcionizam opisuje kao težnju za nepogrešivošću u svim aspektima života (Flett i Hewitt, 2002.). Upustimo li se u istraživanje perfekcionizma, naići ćemo na velik broj dilema proizašlih iz neslaganja teoretičara o ovom konceptu. No, njegova povezanost s psihopatologijom jedina je konstanta koja se provlači kroz gotovo svu literaturu.

Najistaknutiji teoretičari ovog područja 90-ih su godina prošlog stoljeća učinili preokret u definiranju perfekcionizma, ukazavši na njegovu višedimenzionalnu prirodu koja uključuje i osobne i socijalne aspekte (Frost, Marten, Lahart i Rosenblate, 1990.; Flett i Hewitt, 1991.). Frost i sur. (1990.) definirali su perfekcionizam kao konstrukt koji uključuje pretjeranu samokritičnost povezanu s visokim osobnim standardima, sumnjom u efikasnost vlastitih postupaka, potrebom za ispunjavanjem tuđih očekivanja (prvenstveno roditeljskih) te pretjeranom potrebom za organizacijom i urednošću. Oni smatraju da je upravo samokritičnost i usmjerenost na vlastite pogreške ono što čini perfekcionizam faktorom ranjivosti za veliki broj psihičkih poremećaja. U skladu s definicijom, autori su ponudili skalu za mjerenje perfekcionizma (Mutidimensional Perfectionism Scale, MPS-F) sastavljenu od 35 čestica raspoređenih u 6 subskala (Zabrinutost zbog pogrešaka, Osobni standardi, Roditeljska očekivanja, Roditeljska kritičnost, Sumnja u vlastite postupke te Organizacija) (Frost i sur., 1990.).

Flett i Hewitt (1991.a) razlikuju tri dimenzije perfekcionizma: na sebe usmjereni, na druge usmjereni i očekivani perfekcionizam. Osnovna razlika među ovim dimenzijama nije samo ponašanje za sebe, već objekt prema kojem je perfekcionističko ponašanje usmjereno (na sebe i na druge usmjereni) ili kojem se pripisuje (očekivani). Prema autorima, svaka od ovih dimenzija važan je dio sveukupnog perfekcionističkog ponašanja (Hewitt i Flett, 1991.b). Njihov upitnik, također nazvan MPS-H (Mutidimensional Perfectionism Scale), sastavljen je od 45 čestica i sastoji se od tri subskale (svaka subskala sadrži 15 čestica) koje opisuju navedene tri dimenzije perfekcionizma (Hewitt i Flett, 1991.a).

- *Perfekcionizam usmjeren na sebe* uključuje postavljanje ekstremno visokih (nerealističnih) ciljeva, sumnju u vlastite postupke, te usmjerenost na pogreške i

doživljene neuspjeha. Takva je osoba više motivirana željom za postignućem, nego strahom od neuspjeha (Hewitt i Flett, 1991.a).

- *Perfekcionizam usmjeren na druge* uključuje vjerovanja i očekivanja o sposobnostima drugih ljudi (Hewitt i Flett, 1991.a).

- *Očekivani perfekcionizam* vjerovanje je da drugi od nas očekuju postizanje nerealistično visokih ciljeva. Ova vrsta perfekcionizma posljedica je straha od neuspjeha koji je povezan s negativnom evaluacijom i socijalnom anksioznošću. (Hewitt i Flett 1991.a).

Najveći broj istraživanja perfekcionizam povezuju s depresijom (Enns i Cox, 1999.; Frost i sur., 1990.; Flett i sur., 1995.; Hewitt i Flett, 1991a, Hewitt i Flett, 1993.), anksioznim poremećajima (Frost i sur. ,1990.; Flett i Hewitt, 2002. Kawamura, Hunt, Frost i DiBartolo, 2001.; Shafran, R. i Mansell, W. 2001.), poremećajima hranjenja (Flett i Hewitt, 2002.), poremećajima ličnosti (Hewitt i Flett, 1991.b; Shafran i Mansell, 2001.), suicidalnim mislima i pokušajima, kako odraslih tako i adolescenata (Slade i Owens, 1998.; Hewitt, Flett i Weber, 1994.), odgađanjem zadataka (Strobe i Joorman, 2001.; Flett, Blankstein, Hewitt i Koledin, 1992.), interpersonalnim problemima (Hewitt i Flett, 2003.), kardiovaskularnim bolestima (Hewitt i Flett, 1991.a) i sličnim negativnim ishodima.

Zbog vjerovanja da ima važnu ulogu u etiologiji i održavanju psihopatologije razumljivo je usmjerenje istraživanja na negativne aspekte perfekcionizma. Međutim, jedno od pitanja koje se nužno nameće jest, postoje li bar neke pozitivne karakteristike ovog fenomena. U nastojanju da se ispita povezanost dviju odvojenih i različitih Skala višedimenzionalnog perfekcionizma, došlo se i do odgovora na to pitanje. Naime, Frost i sur. (1993.) primijenili su MPS-F i MPS-H na 553 studenta te su ustanovili da je mjera općeg perfekcionizma Frosta i sur. povezana s Na sebe usmjerenim i Očekivanim perfekcionizmom iz MPS Hewitt-a i Flett-a. Faktorizacijom devet dimenzija perfekcionizma dobivena su dva faktora (pozitivne težnje i zabrinutost zbog negativne evaluacije) koja su objašnjavala 67% varijance. Faktor zabrinutost zbog negativne evaluacije, povezan je s depresijom i negativnim afektom dok je faktor pozitivne težnje bio povezan samo s pozitivnim afektom (Frost i sur., 1993.). Unatoč literaturi koja je bila usmjerena na negativne aspekte perfekcionizma, ovo je istraživanje Frosta i sur. (1993.) pokazalo da ipak trebamo jasno razlikovati pozitivni i negativni perfekcionizam

te tragati za skalom perfekcionizma koja bi dodatno utvrdila povezanost s različitim pozitivnim i negativnim ishodima.

Slaney i sur. (2001.) pristupili su konceptu perfekcionizma nešto drugačije, no i dalje naglašavajući važnost kako negativnih tako i pozitivnih strana perfekcionizma. Vodeći se nalazima kvalitativne studije (Slaney i Ashby, 1996.), o tome da je osim postavljanja visokih standarda za perfekcionista jednako važna i realizacija istih, Slaney i sur. (2001.) uvrstili su u svoju skalu perfekcionizma (The revised Almost Perfect Scale, APS-R) čestice koje odražavaju opaženu diskrepancu između postavljenih i ostvarenih ciljeva. Tom su skalom pokušali zadovoljiti nekoliko kriterija za koje su smatrali da ih dosadašnji pristupi ili djelomično zadovoljavaju ili ne zadovoljavaju uopće. Skala je trebala odvojiti dimenzije perfekcionizma od njegovih uzroka i posljedica, te odvojiti negativne i pozitivne aspekte perfekcionizma, kao i omogućiti evaluaciju tretmana perfekcionizma. Istraživanja provedena u svrhu formiranja i validacije skale pokazala su da skala obuhvaća tri faktora. To su Visoki standardi, Red i Diskrepanca. Dimenzija *visoki standardi* predstavlja tendenciju osobe da sebi postavlja visoke kriterije i teži savršenstvu. Taj aspekt perfekcionizma ima pozitivne konotacije jer je pozitivno povezan s visokim samopouzdanjem, visokim akademskim uspjehom te niskom zabrinutošću. Za razliku od te dimenzije, dimenzija *diskrepanca* odnosi se na osjećaj i percepciju kako se postavljeni standardi ne dostižu, a zbog povezanosti s niskim samopouzdanjem, depresijom, kontinuiranom zabrinutošću i lošim akademskim uspjehom (Slaney i sur., 2001.) predstavlja negativni aspekt perfekcionizma. Treća dimenzija perfekcionizma (*red*) predstavlja težnju za urednosti i organizacijom te ju se smatralo umjereno pozitivnom dimenzijom. Ipak, zbog nepovezanosti s ijednom od navedenih varijabli (Slaney i sur., 2001.; Suddarth i Slaney, 1998.), sve veći broj istraživanja red isključuju iz analize pri čemu se dimenzije visoki standardi i diskrepanca tretiraju kao ključne dimenzije pozitivnog odnosno negativnog perfekcionizma.

Ovakvo razlikovanje perfekcionizma, na pozitivni i negativni, slično je ranijoj Hamachek-ovoj podjeli perfekcionizma na normalni i neurotski (Hamachek, 1978. prema Hewitt i Flett, 2002.).

Slade i Owens (1998.) su također prihvatili postojanje dva suprotna aspekta perfekcionizma i kao objašnjenje ponudili *dvoprocesni model* temeljen na Skinnerovoj

bihevioralnoj teoriji potkrepljenja. Prema tom modelu i pozitivni i negativni perfekcionista teže istome (savršenstvu), no motivacija za to ponašanje je različita. Neki tako perfekcionizmom postižu željeni uspjeh dok drugi istim ponašanjem izbjegavaju neuspjeh. Pozitivan perfekcionizam je, dakle, onaj kojem se teži zbog želje za uspjehom pa su takve osobe sretni i zadovoljni kada uspiju, a neuspjeh ne doživljavaju tragično te ga ne izjednačavaju sa sobom kao osobom. S druge strane, negativni perfekcionizam posljedica je straha od neuspjeha pa kod takvih osoba uspjeh ne dovodi do zadovoljstva, a neuspjeh ne iznenađuje (Slade i Owens, 1998.).

U istraživanjima koja su prirodu perfekcionizma pokušala dodatno opisati povezujući ga s faktorima ličnosti višeg reda također se nailazi na potvrdu već spomenute distinkcije perfekcionizma. Naime, negativni aspekti perfekcionizma najviše su bili povezani s dimenzijom neuroticizma dok su pozitivni aspekti ipak više bili povezani s dimenzijom savjesnosti pet-faktorskog modela ličnosti (Ashby, Slaney i Mangine, 1996. prema Hewitt i Flett, 2002.).

Perfekcionizam i depresija

Depresija je vrlo ozbiljan psihički poremećaj te zauzima značajno mjesto u literaturi koja se bavi korelatima perfekcionizma. Među prvim autorima koji su dokazali povezanost perfekcionizma i depresije bili su Frost i sur. (1990.). Na nekliničkom uzorku ukazali su na visoku povezanost navedenih konstrukata uz neke manje razlike na dimenzionalnoj razini. Naime, dimenzije zabrinutost oko pogrešaka ($r=0.39$) i sumnja u vlastite postupke ($r=0.55$) jasno su se pokazale povezanima s depresijom, no to se ne može reći i za dimenzije osobni standardi i organizacija čija je međuzavisnost s tim poremećajem bila bitno slabija ($r=0.12$; $r=0.21$).

Koristeći MPS-H (Hewitt i Flett 1991.a) u nizu istraživanja također je dokazana povezanost depresije i perfekcionizma. Od tri postojeće dimenzije jedino dimenzija perfekcionizam usmjeren na druge nije korelirala s depresijom dok su preostale dvije dimenzije jasno pozitivno korelirale s depresivnošću (perfekcionizam usmjeren na sebe i depresivnost ($r=0.41$) i očekivani perfekcionizam i depresivnost ($r=0.54$)). U odnosu na nedeprisivne, depresivni pacijenti su imali izraženije već spomenute dimenzije perfekcionizma (Hewitt i Flett, 1993.).

Objašnjenje povezanosti navedenih koncepata najbolje pruža kognitivna teorija. Perfekcionista su osobe nefleksibilnih i nerealno visokih kriterija čije je samovrednovanje izjednačeno s postignućem. Doživljen neuspjeh rezultira neumjerenom samokritičnošću što može potaknuti i održavati negativnu sliku o sebi. Uspjeh, s druge strane, ne dovodi do zadovoljstva već se na njega gleda kao na nedovoljno visoko postavljen cilj. Iz toga proizlazi kako osoba gotovo uvijek očekuje neuspjeh kojeg se toliko boji (Hewitt i Flett, 1993.). Navedene karakteristike kognitivisti smatraju iskrivljenjima ili pristranostima u mišljenju (zaključivanju). U ovom slučaju to su dihotomizacija, pretjerana generalizacija i umanjivanje/uvećavanje. Prema Beckovoj teoriji depresije takav kognitivni stil održava kognitivnu trijadu tj. negativno sagledavanje sebe, svijeta i budućnosti pa se osobe često podcjenjuju i kritiziraju te doživljavaju nesposobnima, neprivačnima i bezvrijednima (Beck, Rush, Shaw i Emery, 1979.). Osim ove intrapersonalne dimenzije perfekcionizma, rizičan faktor je i težnja visokim ciljevima koje osobi postave drugi. Taj aspekt perfekcionizma karakterizira manjak kontrole, izrazita potreba za odobravanjem od strane drugih i izbjegavanje negativne evaluacije, što u slučaju neuspjeha dovodi do samookrivljavanja kao simptoma depresije (Hewitt i Flett, 1993.).

Model koji također daje objašnjenje perfekcionizma kao rizičnog faktora za razvoj depresije je dijateza-stres model. Ta paradigma pretpostavlja da su ljudi skloni neodgovarajućem reagiranju na okolinske stresore, tj. da se bolest razvija zbog interakcije dispozicija koje osoba nosi u sebi i okolinskih, životnih nedaća, odnosno stresa. Dispozicija za bolest je najčešće konstitucionalna, no i pojedine osobine ličnosti mogu povećati vjerojatnost nastanka poremećaja (Davidson i Neale, 1998.). Perfekcionizam u ovom slučaju predstavlja dijatezu ili dispoziciju koja u interakciji sa stresom dovodi do razvoja depresivnih simptoma što su Hewitt i Flett (1993.) djelomično i dokazali.

Novija istraživanja pozitivnog perfekcionizma naglašavaju razlike među perfekcionista navodeći da postoje i tzv. adaptivni ili funkcionalni perfekcionista. Njih karakterizira postavljanje visokih ciljeva (pri čemu su fleksibilniji u njihovim modifikacijama) kao i osjećaj zadovoljstva postignutim. Procjenjuju kako je realizacija njihovih postavljenih ciljeva visoka. Rezultati ukazuju da je takav perfekcionizam ne samo manje rizičan faktor za razvoj depresije već i da su takve osobe bitno

samopouzdanije (Accordino, D., Accordino, M. i Slaney, 2000.; Slaney i sur., 2001.). Iz spomenutog slijedi da samo postavljanje visokih ciljeva *per se*, zapravo ne dovodi do depresije. Ono što dovodi do tog psihičkog poremećaja jest percepcija da se ne uspijevaju zadovoljiti postavljeni kriteriji (Slaney, Rice i Ashby, 2002., prema Flett i Hewitt, 2002.).

Bieling, Israeli i Antony (2003.) poljuljali su već čvrsto vjerovanje kako pozitivan perfekcionizam ni na koji način ne pridonosi razvoju psihopatologije. Njihovi nalazi pokazuju da pozitivan perfekcionizam nije negativno već blago pozitivno povezan s depresijom.

Zbog navedenog ostaje za istražiti jesu li samo negativne dimenzije perfekcionizma povezane s depresijom ili su možda i svi ostali aspekti perfekcionizma povezani s tim ozbiljnim psihičkim poremećajem.

Perfekcionizam i akademsko postignuće

Akademsko obrazovanje koncipirano je drugačije od dotadašnjeg osnovnoškolskog ili srednjoškolskog obrazovanja. Zahtjevi koji se postavljaju studentima traže iznalaženje novih strategija, pri čemu im takav sustav omogućava samostalno kreiranje vremena i obaveza. Iako to zvuči primamljivo, studenti nerijetko zapadnu u klopku neefikasnosti i neuspjeha. Više je razloga tomu, no jedan od njih je i perfekcionizam.

Istraživanja koja se bave problemom perfekcionizma i akademskog uspjeha nema mnogo, međutim postojeća literatura navodi jasnu povezanost tih konstrukata. Koristeći MPS-F (Frost i sur., 1990.) i MPS-H (Hewitt i Flett, 1991.a) dobivene su negativne korelacije nekih dimenzija perfekcionizma (perfekcionizam usmjeren na druge i očekivani perfekcionizam MPS-H; zabrinutost oko pogrešaka, roditeljska kritičnost i sumnja u vlastite postupke MPS-F) i akademskog postignuća, operacionaliziranog kao prosječna ocjena studija. Ostale dimenzije navedenih skala perfekcionizma nisu korelirale s uspjehom na fakultetu (Slaney i sur., 2001.).

Postavljanje nerealno visokih ciljeva, pri čemu se osoba usmjerava na pogreške, a motivacija za tim ciljevima proizlazi iz straha od neuspjeha, negativna je za pojedinca (Hewitt i Flett, 1991.). Zbog tako visokih zahtjeva od sebe, osoba vrlo lako doživljava neuspjeh, a stalna potreba za savršenstvom i neizbježan neuspjeh smanjuju

produktivnost i efikasnost. Osim navedenog, perfekcionista često odlažu započinjanje ili dovršenje zadataka sve dok god ne dođe trenutak kad se taj zadatak može obaviti perfektno (Slaney i Ashby, 1996.). Drugi to mogu percipirati kao odlaganje, ali se zapravo radi o perfekcionizmu. U tom smislu, odlaganje je obrambeni mehanizam koji štiti samopoštovanje perfekcionista pojedinca. Studenti koji odgađaju akademski su neuspješniji od onih koji to ne čine (Košanski, 2004.). Iako perfekcionizam nije jedini razlog zašto studenti odgađaju, jasno je kako se ta vrsta perfekcionizma povezuje s lošijim akademskim postignućem.

Radovi koji naglašavaju postojanje i pozitivnih aspekata perfekcionizma ukazuju kako studenti visoko postavljenih ciljeva ostvaruju bolji uspjeh na studiju od onih s istim ciljevima, ali nezadovoljnijima postignutim (Accordino i sur., 2000. Enns, Cox, Sareen, i Freeman, 2001.; Gilman, i Ashby, 2003.; Slaney i sur., 2001.). Ipak, ostaje nejasno determinira li perfekcionizam akademski uspjeh ili se zbog svoje neuspješnosti na studiju studenti procjenjuju nezadovoljnijima ostvarenim. Koristeći objektivne mjere, ali i subjektivne procjene postignuća, potvrđeni su nalazi da različiti aspekti perfekcionizma objašnjavaju razlike između uspješnih i neuspješnih studenata na uzorku studenta Sveučilišta u Zagrebu (Lauri Korajlija, Jokić-Begić i Kamenov, 2003.).

Cilj, problem i hipoteza istraživanja

Na kraju pregleda različitih konceptualizacija perfekcionizma, može su uočiti sve prisutnija podjela tog fenomena na njegove pozitivne i negativne aspekte. Oni negativni, onesposobljavajući, ometaju pojedinca u svakodnevnom funkcioniranju. Osoba je motivirana strahom od neuspjeha, uobičajeno postavlja nerealno visoke ciljeve i usmjerena je na pogreške pri postizanju tih ciljeva. Adaptivni, odnosno pozitivni perfekcionizam, s druge strane, potiče pojedinca da postavlja teške, ali ostvarive ciljeve koji rezultiraju osjećajem zadovoljstva kad se postignu. Takva je osoba motivirana željom za postignućem (Flett i Hewitt, 2002). Iako je perfekcionizam često korišten termin u svakodnevnom životu, na našem području nedostaje istraživanja vezana uz taj koncept. Cilj ovog istraživanja je ispitati diferencijalnu povezanost perfekcionizam s negativnim i pozitivnim aspektima života. To ujedno predstavlja provjeru modela pozitivnog i negativnog perfekcionizma. Problem koji se postavlja jest, ispitati

povezanost različitih dimenzija perfekcionizma s depresijom i akademskim postignućem pri čemu se očekuje da će dimenzija visoki standardi biti pozitivno povezana s akademskim postignućem, dok će dimenzija diskrepanca biti pozitivno povezana s depresivnošću, te negativno povezana s uspjehom na studiju, čime će iste predstavljati pozitivni, odnosno negativni aspekt perfekcionizma.

Metodologija

Postupak i sudionici istraživanja

Ispitivanje je provedeno u listopadu i studenom 2004. godine na Medicinskom i Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Testiranje je provedeno grupno, na početku ili kraju predavanja ili vježbi, uz uputu da je ispitivanje anonimno te da će se podaci koristiti isključivo u istraživačke svrhe. Ispunjavanje upitnika trajalo je 10-15 minuta. Sudjelovalo je ukupno 246 studenata gotovo svih studijskih godina izuzev prve. 48% ($n=118$) prigodnog uzorka činili su studenti Pravnog fakulteta, dok su ostatak činili studenti Medicinskog fakulteta ($n=128$). Na oba studija omjer sudionika po spolu bio je približno jednak i iznosio je oko 30% muškaraca ($n=77$) i 70% žena ($n=166$). Dob sudionika Pravnog fakulteta kretala se u rasponu od 19 do 27 godina pri čemu je prosjek godina iznosio $M=20.92$ ($SD=1.76$) dok se dob studenata Medicinskog fakulteta kretala u rasponu od 19 do 34 godine s prosjekom od $M=21.59$ ($SD=1.87$).

Mjerni instrumenti i varijable

Izraženost perfekcionizma mjerena je upitnikom R-APS (*The revised Almost Perfect Scale*, Slaney i sur, 2001). Upitnik se sastoji od 23 tvrdnje koje obuhvaćaju stavove pojedinca o sebi, svojim postupcima i drugim ljudima. Zadatak sudionika je da za svaku tvrdnju označi svoj stupanj slaganja na skali od 7 stupnjeva (1 – uopće se ne slažem; 7- u potpunosti se slažem). Tvrdnje opisuju tri dimenzije perfekcionizma: težnju za organizacijom i redom (npr. *Urednost mi je važna*) koja sadrži 4 čestice, težnju za postavljanjem visokih standarda (npr. *Imam visoka očekivanja od sebe*) koja sadrži 7 čestica i diskrepanca (npr. *Rijetko osjećam da je ono što sam napravio dovoljno dobro*) koja sadrži 12 čestica. Cronbachov alfa (α) unutarnje konzistencije ukazuje na dobru

pouzdanost ove skale ($\alpha = .88$), a i pojedinih dimenzija. Za dimenziju visoki standardi taj koeficijent iznosi $\alpha = .84$, za dimenziju diskrepanca $\alpha = .92$ i za dimenziju red $\alpha = .82$.

Depresivnost je mjerena upitnikom BDI (*Beck Depression Inventory*, Beck, 1978.). Njime se mjeri intenzitet depresivnih simptoma, a sastoji se od 21 čestice koje se odnose na različite simptome depresije. U svakoj čestici navedena su četiri intenziteta simptoma, a ispitanik odabire onaj koji najbolje opisuje njegovo stanje u posljednja dva tjedna uključujući i dan ispunjavanja upitnika. Zbroj rezultata svih tvrdnji označava stupanj depresivnosti pri čemu viši rezultati upućuju na jači intenzitet depresije. Unutarnja konzistentnost ovog upitnika također je visoka i iznosi $\alpha = .92$.

Osim toga, od sudionika su prikupljeni podaci o uspjehu na studiju i zadovoljstvu istim. Izuzev prosječne ocjene studija (1) ispitanicima je bio zadatak da, u odnosu na druge studente na njihovom fakultetu, procijene (2) koliko su uspješni, (3) koliko često padaju ispiti i (4) koliko često odjavljaju iste. Prema uspjehu (2) student se mogao procijeniti da je *među 10% najboljih; među 30 % najboljih; prosječan; među 30 % najlošijih ili među 10 % najlošijih studenta*. S obzirom na učestalost padanja (3) i odjavljivanja (4) ispita ponuđene kategorije bile su *rjeđe od drugih, u prosjeku koliko i drugi i češće od drugih studenata*. Kao subjektivni pokazatelj uspješnosti korištena je procjena zadovoljstva sobom kao studentom. Student se mogao procijeniti kao *zadovoljan, studira najbolje što može; djelomično zadovoljan, mogao bi i bolje; nezadovoljan, ali nema se volje potruditi više; te nezadovoljan, puno se trudi, ali uspjeh izostaje*.

Rezultati

Preliminarna analiza – deskripcija rezultata

Tablica 1.

Deskripcija rezultata dobivenih na dimenzijama perfekcionizma i mjeri depresivnost te akademski uspjeh s obzirom na fakultet i spol sudionika

		perfekcionizam						depresivnost		akademski uspjeh	
		visoki standardi		red		diskrepanca		M	SD	M(T)	SD
		M	SD	M	SD	M	SD				
Pravo	ž	36.41	6.82	22.13	4.78	40.11	13.60	8.85	6.83	47.3	6.20
	m	34.62	7.62	20.74	5.04	36.26	11.78	5.96	7.59	48.8	7.02
Medicina	ž	35.74	6.96	20.07	4.95	42.62	15.17	9.26	10.2	52.0	7.41
	m	34.58	8.29	19.16	5.07	36.02	12.87	4.91	5.23	52.4	7.85

Napomena: M =aritmetička sredina; SD =standardna devijacija; n(pravo-ž)= 83; n(pravo-m)=35; n(medicina-ž)=83; n(medicina-m)=42;

U Tablici 1. nalazi se deskriptivna analiza rezultata za perfekcionizam kao prediktorsku te depresivnost i akademski uspjeh kao kriterijske varijable. Analizom varijance provjerene su moguće razlike u navedenim varijablama s obzirom na spol i fakultet sudionika. Glavni efekt fakulteta pokazao se značajnim za varijable red ($F(1,244)=9.86; p<.05$) i akademski uspjeh ($F(1,235)=23.47 p<.001$) dok se glavni efekt spola pokazao značajnim za varijable diskrepanca ($F(1,241)=7.59 p<.01$) i depresija ($F(1,241)=10.97 p<.001$). Iz aritmetičkih sredina možemo uočiti da su studenti prava, u odnosu na studente medicine, uredniji i organiziraniji, te da su generalno lošijeg akademskog postignuća. Što se tiče razlika po spolu, aritmetičke sredine nam ukazuju da su žene depresivnije od svojih muških kolega te da imaju izraženiju dimenziju diskrepance. Osim glavnih efekata dobivene su i statistički značajne interakcije spola i fakulteta za prediktorske varijable red ($F(3,239)= 4.16 p<.01$) i diskrepanca ($F(3,239)= 2,98 p<.05$) te za kriterijske varijable depresivnost ($F(3,239)= 3,78 p<.05$) i akademski uspjeh ($F(3,231)=7.95 p<.001$), no zbog nerelevantnosti za problem nećemo ih dodatno interpretirati.

Što se tiče mjera akademskog postignuća, prosječna ocjena studija pravnog fakulteta iznosila je $M = 3.13$; $SD = 0.50$, a medicinskog $M = 3.85$; $SD = 0.73$. Na drugoj mjeri uspjeha dobivene frekvencije pokazuju kako se prema uspjehu, u odnosu na druge studente istog fakulteta, prosječnim studentom procjenjuje 71% ispitanika, dok se iznadprosječnim procjenjuje ukupno 23% studenata (od tog broja 9% je onih koji su se prema uspjehu svrstali među 10% najboljih studenata). Svoj je uspjeh među 30% najlošijih studenta procijenilo svega 6% sudionika (pri čemu ih se samo 2% svrstalo u najnižu kategoriju uspjeha na studiju).

S obzirom na odjavljivanje ispita, gotovo 60% sudionika procijenilo je da ispите odjavljuje rjeđe, a 5% češće od drugih studenata s njihovog fakulteta. Nešto više od trećine studenata procijenilo je da odjavljuje ispите u prosjeku koliko i drugi. Što se tiče padanja ispita, nešto manje od polovice sudionika procijenilo je da ispите pada rjeđe, a 4% češće od drugih studenata s njihovog fakulteta. Nešto više od polovice sudionika pada ispите koliko i drugi.

Kao subjektivni pokazatelj uspješnosti korištena je procjena zadovoljstva sobom kao studentom. Deskriptivna analiza rezultata ukazuje da je četvrtina sudionika zadovoljna sobom kao studentom dok ih je 60% djelomično zadovoljno svojim uspjehom na studiju. Nešto manje od 10% nezadovoljno je sobom kao studentom, no nema se volje više potruditi, a preostalih 6% nezadovoljno je vlastitim uspjehom pri čemu se puno trude, ali uspjeh izostaje.

Razlike između mjera akademskog uspjeha dobivene su samo s obzirom na fakultet sudionika te ukazuju da studenti prava imaju lošije ocjene ($t(237) = 8.87$; $p < .01$) da češće odjavljuju ispите ($t(242) = 3.56$; $p < .01$) te da su općenito nezadovoljniji sobom kao studentom ($t(243) = 2.34$; $p < .05$) u odnosu na kolege s Medicinskog fakulteta.

Korelacijska i regresijska analiza

Prije same analize Kolmogorov-Smirnov testom provjeren je normalitet distribucija dimenzija perfekcionizma, te je ustanovljeno da se jedino dimenzija red ne distribuira normalno ($K-S = 1,93$; $p < .001$). Kako spomenuta odstupanja (nakrivljenost (-0.71) i spljoštenost (-0.20) distribucije) nisu izrazito naglašena, parametrijska analiza korištena je za sve tri dimenzije perfekcionizma.

Zbog dobivenih razlika u kriterijskim varijablama i prediktorskoj varijabli između poduzoraka, učinjena je korekcija rezultata za spol i fakultet sudionika kako spomenute razlike ne bi utjecale na umjetno povećanje ili smanjenje korelacija. Korekcija je učinjena za sve dimenzije perfekcionizma, za sve mjere uspjeha na studiju pa tako i kompozit akademskog uspjeha te za mjeru depresivnosti. Provedena je regresijska analiza pri čemu su prediktorske varijable bile spol i fakultet sudionika, a kriterijske sve ostale varijable korištene u ovom istraživanju. Rezidualni rezultati tih regresijskih analiza su sačuvani te su oni korišteni u daljnjoj korelacijskoj i regresijskoj analizi.

Kako bi odgovorili na postavljene probleme o povezanosti dimenzija perfekcionizma s depresivnošću i s akademskim postignućem, izračunati su koeficijenti korelacije između spomenutih varijabli. (rezultati su prikazani u *Tablici 2.*)

Tablica 2.

Vrijednosti koeficijenata korelacija između rezultata na dimenzijama perfekcionizma i depresivnosti te akademskog postignuća

	visoki standardi	red	diskrepanca	depresivnost	akademski uspjeh
visoki standardi	-				
red	.18**	-			
diskrepanca	.19**	-.02	-		
depresivnost	.05	-.12	.46**	-	
akademski uspjeh	.32**	.05	-.24**	-.28**	-

Napomena: N= 240; ** $p < .01$

Rezultati iz Tablice 2 ukazuju nam na međuodnos dimenzija perfekcionizma kao i na odnos tih dimenzija s kriterijskim varijablama depresivnost i akademski uspjeh. Naime, dimenzija *visoki standardi* pokazala se pozitivno povezanom s dimenzijom *red* i s *diskrepancom*. Budući se radi o značajno pozitivnim korelacijama možemo reći da su spomenute dimenzije perfekcionizma međusobno zavisne iako su dobivene korelacije prilično niske. S druge strane za dimenziju *red* i *diskrepancu* možemo reći da su one u međusobno nezavisne budući jedna s drugom ne koreliraju.

Pogledamo li povezanost dimenzija perfekcionizma s kriterijskom varijablom depresivnost, nailazimo na očekivane i logične rezultate. Dimenzije *visoki standardi* i *red* nisu se pokazale povezanima s depresivnošću. Za razliku od njih dimenzija *diskrepanca* jasno je povezana s istom varijablom. Pozitivna i umjereno visoka korelacija između spomenutih varijabli ukazuje da što je nezadovoljstvo studenata postignutim veće, to su oni depresivniji.

Ista nam tablica (Tablica 2.) daje odgovor i na pitanje o povezanosti perfekcionizma s akademskim postignućem. Akademsko postignuće je operacionalizirano kao kompozit četiriju zasebnih mjera uspjeha na studiju. To su: procjena vlastitog uspjeha na studiju(2), učestalost padanja(3) i odjavljivanja ispita(4) te prosječna ocjena studija(1) pri čemu prosječna korelacija među njima iznosi $r = .41$. Rezultati na svakoj pojedinoj mjeri pretvoreni su u z-vrijednosti, a kriterijska varijabla izračunata je kao prosjek četiriju z –vrijednosti. Tako definiran akademski uspjeh u pozitivnoj je korelaciji s dimenzijom *visoki standardi*. Dimenzija *red* nije se pokazala povezanom ni s ovom varijablom dok je treća dimenzija perfekcionizma, *diskrepanca*, negativno korelirala s akademskim uspjehom. Unatoč značajnim povezanostima ne smijemo izostaviti činjenicu kako se zapravo radi o niskim korelacijama.

Kako bismo dobili jasniju sliku o povezanosti akademskog postignuća i dimenzija perfekcionizma izračunate su korelacije dimenzija perfekcionizma s pojedinim mjerama uspjeha na studiju kao i s mjerom subjektivnog zadovoljstva uspjehom.

Tablica 3.

Vrijednosti koeficijenata korelacija između rezultata na dimenzijama perfekcionizma i četiriju mjera akademskog uspjeha te zadovoljstva uspjehom

	procijenjeni uspjeh	padanje ispita	odjavljivanje ispita	prosječna ocjena	zadovoljstvo uspjehom
visoki standardi	.30**	-.26**	-.10	.29**	.13
red	.00	-.04	-.12	.00	.04
diskrepanca	-.18**	.14*	.27**	-.13*	-.38**

Napomena: $N = 243$; * $p < .05$; ** $p < .01$

Iz Tablice 3 vidljivo je kako dimenzija *visoki standardi* pozitivno korelira s tri od ukupno četiri mjere akademskog postignuća. Prosječna ocjena, kao i procjena vlastitog uspjeha u odnosu na druge studente, pozitivno su povezane s visokim standardima dok je padanje ispita u negativnoj međuzavisnosti s istom dimenzijom perfekcionizma. Dimenzija *red* nije se pokazala povezanom ni s jednom od četiri mjere akademskog uspjeha kao ni s mjerom zadovoljstva istim. Što se tiče povezanosti mjera akademskog uspjeha i dimenzije *diskrepanca* dobiveni su logični i očekivani rezultati. Padanje i odjavljivanje ispita je pozitivno, a procijenjeni uspjeh, prosječna ocjena i zadovoljstvo istim negativno povezano s istom dimenzijom.

U nastavku obrade rezultata provedena je regresijska analiza, s ciljem da ispitamo koliki je doprinos perfekcionizma u objašnjenju varijance depresivnosti i akademskog postignuća. Perfekcionizam je tretiran kao prediktorska, a kompozit četiri mjere akademskog postignuća i depresivnost kao kriterijske varijable.

Tablica 4.

Regresijska analiza rezultata na dimenzijama perfekcionizma za kriterijsku varijablu–depresivnost i akademski uspjeh

	depresivnost		akademski uspjeh	
	beta (β)	t	beta (β)	t
visoki standardi	-.017	-0.292	.383	6.263***
red	-.105	-1.797	-.016	-0.273
diskrepanca	.457	7.845***	-.316	-5.252***
sažetak	$R = .469$; korigirani $R^2 = .210$ $F(3,239) = 22.420***$		$R = .444$; korigirani $R^2 = .187$ $F(3,231) = 18.950***$	

Napomena: $N=241$; *** $p < .001$

Iz Tablice 4 jasno se uočava kako perfekcionizam značajno doprinosi objašnjenju varijance oba kriterija odnosno da objašnjava 21% varijance depresivnosti i 19% varijance akademskog uspjeha. Statistička značajnost regresijskih koeficijenata ukazuje na to da je, od ukupno tri dimenzije perfekcionizma, samo dimenzija neslaganje značajni prediktor depresivnosti. Veličina i smjer regresijskih koeficijenata ukazuje nam da što je osoba nezadovoljnija postignutim to je i depresivnija.

Značajnim prediktorima akademskog uspjeha pokazale su se dimenzije visoki standardi i neslaganje. Standardizirani beta koeficijenti govore da su osobe koje si

postavljaju visoke standarde uspješniji studenti, a oni nezadovoljniji postignutim, ujedno i lošijeg akademskog uspjeha.

Rasprava

Ovo istraživanje predstavlja provjeru modela perfekcionizma koji naglašava distinkciju njegovih pozitivnih i negativnih aspekata. Očekivanja da će dimenzija visoki standardi biti povezana s poželjnim ishodima kao i da će dimenzija diskrepanca biti povezana s nepoželjnim emocionalnim stanjem, potvrđena su, te ukazuju kako se radi o dimenzijama pozitivnog odnosno negativnog perfekcionizma kada je riječ o depresivnosti i akademskom uspjehu.

Prije nego li se osvrnemo na naš problem potrebno je pogledati dobivene interkorelacije dimenzija perfekcionizma. Naime, blago pozitivna korelacija između visokih standarda i reda ukazuje da su osobe s visokim standardima ujedno i organiziranije i urednije. Iako bitno višu korelaciju pokazuju prethodna istraživanja (Slaney i sur., 2001.;Suddarth i Slaney, 2001.) možemo reći kako se radi o logičnim rezultatima. Što se tiče povezanosti između visokih standarda i diskrepance dobivena je također blago pozitivna korelacija. Iako ona nije očekivana jer te dvije dimenzije predstavljaju oprečne aspekte perfekcionizma, moguće objašnjenje može se naći u tome da što se zadaju viši standardi to ih je sve teže ostvariti pa samim time raste i nezadovoljstvo postignutim. Dimenzija red i neslaganje međusobno su nezavisne što je u skladu s prethodnim istraživanjima (Slaney i sur., 2001.;Suddarth i Slaney, 2001.).

Odgovor na prvi dio problema dobiven je multiplom regresijskom analizom koja ukazuje da se perfekcionizmom objašnjava 21% ukupne varijance depresivnosti pri čemu se dimenzija neslaganje pokazala značajnim prediktorom. Dobivena korelacija između nezadovoljstva postignutim i depresivnosti pozitivna je i umjereno visoka ($\beta = 0.46$; $p < .01$). Konzistentno prethodnim istraživanjima (Accordino i sur., 2000.; Gilman, i Ashby, 2003.; Slaney i sur., 2001.);, gdje su β koeficijenti između istih varijabli iznosili od $\beta = .45$; $p < .01$ do $\beta = .49$; $p < .01$, ovaj rad potvrđuje da što je veća diskrepanca između postavljenih i ostvarenih ciljeva to je osoba depresivnija. S druge strane postavljanje visokih standarda te urednost i organizacija nisu se pokazali povezanim s depresivnosti. Slaney, Rice i Ashby (2002., prema Flett i Hewitt, 2002.)

daju obrazloženje dobivenog odnosa među varijablama, sugerirajući da samo postavljanje visokih ciljeva nije ono što dovodi do teškoća vezanih uz perfekcionizam, pa tako i depresije. Isti autori smatraju da je percepcija kako se postavljeni kriteriji kontinuirano ne uspijevaju zadovoljiti ono što zapravo dovodi do tog poremećaja. Taj kontinuiran osjećaj neuspjeha može rezultirati samokritičnosti koja može potaknuti i održati negativnu sliku o sebi. Takva je osoba motivirana strahom od ponovnog neuspjeha, te stalno očekuje isti. U izbjegavanje neuspjeha ulaže se veliki trud pri čemu uspjeh ne donosi zadovoljstvo već se na njega gleda kao na nedovoljno visoko postavljen cilj (Hewitt i Flett, 1993.). Ovi su autori djelomično dokazali da je negativan perfekcionizam rizičan faktor za razvoj depresije, no ne smijemo zaboraviti kako se dimenzija diskrepanca odnosi na procjenu realizacije ciljeva pa umjesto uzroka ona može biti posljedica emocionalnog stanja (depresivnosti).

Mnogi bi možda očekivali da će dimenzija visoki standardi negativno korelirati s depresivnosti baš kao što neka istraživanja i pokazuju (Accordino i sur., 2000.). Ipak, nalazi Bieling, Israeli, i Antony (2004.) ukazuju da je pozitivni perfekcionizam blago pozitivno povezan s depresivnošću sugerirajući kako samo postavljanje visokih ciljeva, te kontinuirano ulaganje truda u njihovo ostvarenje, ne predstavlja zaštitni faktor za razvoj depresije već je ono samo po sebi stresno, te može potaknuti razvoju depresije. Osim spomenutog, autori ove skale perfekcionizma naglašavaju kako dimenzija visoki standardi svoju pozitivnu konotaciju najviše poprima kada je riječ o postignuću u životu, no ne i kada je riječ o emocionalnim poteškoćama.

Općenito gledano, što se tiče povezanosti dimenzija perfekcionizma i depresivnosti možemo reći da izražena diskrepanca između postavljenih i ostvarenih ciljeva kod studenata predstavlja nepoželjan aspekt perfekcionizma, dok postavljanje visokih standarda te urednost i organizacija neutralan.

Na drugi dio problema, o povezanosti perfekcionizma s akademskim postignućem, odgovor je također dobiven korelacijskom i regresijskom analizom pri čemu su dobiveni logični i očekivani rezultati. Dimenzija visoki standardi pozitivno je povezana s akademskim postignućem ($r = 0.32$; $p < .01$), dok je dimenzija diskrepanca negativno korelirala s istom varijablom ($r = -0.24$; $p < .01$). Kako bi se utvrdio doprinos perfekcionizma u objašnjenju varijance uspjeha na studiju, provedena je regresijska analiza, u kojoj je perfekcionizam tretiran kao prediktorska, a akademski uspjeh kao

kriterijska varijabla. Dobiveni rezultati ukazuju da je 19 % ukupne varijance akademskog postignuća objašnjava se perfekcionizmom, pri čemu su se značajnim prediktorima pokazale dimenzije visoki standardi i diskrepanca. Ti su nalazi dobiveni i u prethodnim istraživanjima (Accordino i sur., 2000.; Enns, Cox, Sareen, i Freeman, 2001.; Gilman, i Ashby, 2003.; Slaney i sur., 2001.;) te ukazuju da studenti koji postavljaju realno visoke ciljeve na studiju, a pri tome lako prihvaćaju činjenicu kako ti ciljevi ponekad možda neće biti ostvareni, imaju bolje ocjene na studiju te se procjenjuju uspješnijim studentima u odnosu na druge. S druge strane, oni koji si postavljaju jednako visoke ciljeve, a pri tome kontinuirano osjećaju da ih ne uspijevaju realizirati, imaju lošije akademsko postignuće. Budući su ciljevi na fakultetu najčešće odnose na uspjeh, mogli bi zaključiti kako se vjerojatno ne radi samo o percepciji neuspjeha, već o opažanju objektivnog stanja tj. stvarnom neuspjehu na studiju. Ipak, ne bi trebalo žuriti s takvim zaključkom jer u ovom istraživanju mjera uspjeha nije objektivna već se radi o procjeni tog uspjeha, a kao što znamo ona može ovisiti o emocionalnom stanju, referentnoj grupi s kojom se osoba uspoređuje te o brojim drugim faktorima.

Povezanosti zasebnih mjera postignuća na studiju kao i zadovoljstva postignutim s dimenzijama perfekcionizma također idu u prilog dobivenim rezultatima. Studenti koji si postavljaju visoke kriterije imaju bolje ocjene, procjenjuju da ispите padaju u manjoj mjeri nego li njihovi kolege te se procjenjuju uspješnijima u odnosu na iste. Ti nam rezultati dodatno potvrđuju kako je dimenzija visoki standardi pozitivna odnosno poželjna kada je riječ o postignuću na studiju. Ipak, postavljanje visokih standarda nije se pokazalo povezanim sa zadovoljstvom sobom kao studentom.

S druge strane, što je izraženija diskrepanca to studenti imaju lošije ocjene, procjenjuju da u većoj mjeri odgađaju i padaju ispите te da su lošijeg uspjeha u odnosu na druge studente. Zadovoljstvo postignutim pokazalo se negativno povezanim s tom dimenzijom perfekcionizma. Osobe koje su nezadovoljnije dosegnutim kriterijima nezadovoljnije su i sobom kao studentom. Budući su te varijable prilično slične zapravo čudi da je dobivena korelacija među njima tako niska ($r=-0.38$, $p<.01$). Što se tiče prosječne ocjene studija dobivena je blago negativna korelacija s dimenzijom diskrepanca. Takvi rezultati nisu u skladu s istraživanjima koja nalaze jasnu negativnu i srednje visoku povezanosti prosječne ocjene i nezadovoljstva postignutim (Accordino i

sur., 2000.; Enns, Cox, Sareen, i Freeman, 2001.; Gilman, i Ashby, 2003.; Slaney i sur., 2001.). Naime, velik je broj ispitanika u ovom istraživanju prosječnu ocjenu zaokružilo na cijeli broj. Zbog toga su u daljnjoj obradi sve prosječne ocjene uzete kao cijeli brojevi čime je smanjen varijabilitet samih ocjena, što je moglo utjecati na dobivene rezultate. Osim toga, upitno je u kojoj mjeri prosječna ocjena studija odražava akademski uspjeh na našem sveučilištu. Naime, na stranim sveučilištima (na kojima su istraživanja i provedena) ocjene u puno većoj mjeri odražavaju postignuće. Jasno je određeno koje uvjete treba zadovoljiti za točno određenu ocjenu pri čemu takav sustav vrijedi na svakom fakultetu, za svaki kolegij te za svakog studenta. Nažalost, ne možemo reći da takav sustav postoji i na zagrebačkom sveučilištu. Ocjenjivanje studenata proizvoljno je, te se razlikuje od profesora do profesora, od kolegija do kolegija te od fakulteta do fakulteta.

Općenito gledano regresijske analize ukazuju na postojanje pozitivnih i negativnih aspekata perfekcionizma kada je riječ o akademskom uspjehu i depresivnosti. Spoznaja da perfekcionizam ne mora uvijek biti loš, tješi mnoge perfekcionista koji ne žele ili ne mogu odustati od svojih kriterija. Ipak, ostaje činjenica da je osjećaj, kako se ti kriteriji ne dostižu, prilično visoko povezan s negativnim psihološkim aspektima. Taj podatak otvara prostor za psihološke intervencije usmjerene na mirenje s činjenicom kako se izrazito visoko postavljeni kriteriji ne mogu uvijek ostvariti.

Metodološki nedostaci i preporuke za daljnja istraživanja

Zbog nemogućnosti da se prikupe podaci koji bi više odgovarali stvarnom tj. objektivnom stanju korištene su samoprocjene sudionika za sve varijable pa tako i akademski uspjeh. Od ukupno četiri mjere uspjeha na studiju i jedne mjere zadovoljstva uspjehom, nijedna se ne distribuira normalno. Stoga s oprezom treba uzeti dobivene korelacije između mjera postignuća i dimenzija perfekcionizma. Trenutno je teško doskočiti problemu samoprocjena, no uz bolji sustav ocjenjivanja te prikupljanje ocjena o studentima iz matičnih referada ocjene bi mogle za buduća istraživanja predstavljati bolji i možda jedini kriterij uspjeha na studiju.

Što se tiče uzorka, ovo istraživanje provedeno je na relativno heterogenim skupinama sudionika (pravo i medicina), no rezultati se ne mogu generalizirati na cijelu

studentsku populaciju. Zbog sličnosti ispitanih fakulteta u obimu gradiva, koje je potrebno svladati za pojedini ispit, istraživanje bi trebalo provesti i na nekim «lakšim» fakultetima vodeći računa i o ostalim karakteristikama studija. Osim spomenutog, ograničenja generalizacije rezultata odnose se i na ostale dobne i obrazovne skupine kao i na cijelu populaciju.

Usporedimo li dobivene rezultate o predikciji postignuća na temelju dimenzija perfekcionizma s onima o predikciji postignuća na temelju dimenzija ličnosti višeg reda uočiti ćemo velika preklapanja. Kao što je već spomenuto, dimenzija diskrepanca pozitivno je povezana s dimenzijom neuroticizma dok dimenzija visoki standardi pozitivno korelira sa savjesnošću kao dimenzijom pet-faktorskog modela ličnosti (Ashby, Slaney i Mangine, 1996. prema Hewitt i Flett, 2002.). Neuroticizam i savjesnost pokazali su se značajnim prediktorima akademskog postignuća pri čemu savjesnost predviđa akademski uspjeh, a neuroticizam akademski neuspjeh (Bratko, Chamorro-Premuzic i Saks, 2004.). Na budućim je istraživanjima da ispitaju koliki je i da li uopće postoji samostalni doprinos perfekcionizma akademskom uspjehu i depresivnosti kada bi se kontrolirala ličnost.

Na samom kraju, važno je naglasiti kako APS-R nije jedina skala za mjerenje pozitivnog i negativnog perfekcionizma, pa bi moguća potvrda ovih rezultata na drugim skalama koje prave jasnu distinkciju tih aspekata perfekcionizma, povećala valjanost zaključaka.

Zaključak

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati povezanost perfekcionizma s depresivnošću i akademskim uspjehom odnosno s poželjnim i nepoželjnim aspektima života. To ujedno predstavlja i provjeru modela pozitivnog i negativnog perfekcionizma iz kojeg su proizašle hipoteze o tome da će dimenzija visoki standardi biti povezana s akademskim uspjehom dok će dimenzija diskrepanca biti pozitivno povezana s depresivnošću, a negativno s akademskim uspjehom. Za predikciju depresivnosti značajnom se pokazala dimenzija diskrepanca. Što je diskrepanca izraženija to je osoba depresivnija. Značajnim prediktorima akademskog postignuća pokazale su se dimenzije visoki standardi i diskrepanca pri čemu visoki standardi predviđaju uspjeh, a

diskrepanca neuspjeh na studiju. Uz određene metodološke nedostatke, možemo zaključiti da zbog pozitivne povezanosti dimenzije visoki standardi s postignućem na studiju, ona poprima pozitivne konotacije. S druge strane, zbog svoje pozitivne povezanosti s depresivnošću i negativne s uspjehom na studiju, dimenzija diskrepanca ima negativno značenje. Prije nego li zaključimo da visoki standardi i diskrepanca odražavaju pozitivne odnosno negativne aspekte perfekcionizma, a APS-R predstavlja instrument za identificiranje pozitivnih (funkcionalnih), odnosno negativnih (disfunkcionalnih) perfekcionista trebalo bi provjeriti da li se iste dimenzije perfekcionizma na sličan način povezuju i s drugim poželjnim odnosno nepoželjnim ishodima.

Literatura

- Accordino, D.B.; Accordino, M.P. i Slaney, R.B. (2000.). An investigation of perfectionism, mental health, achievement, and achievement motivation in adolescents. *Psychology in the Schools*, 37, 535-545.
- Beck, A. T., Rush, A. J., Shaw, B. F. i Emery, G. (1979.). Cognitive therapy of depression. *New York: The Guilford Press*.
- Bieling, P. J., Israeli, A. L. i Antony, M. M. (2004.). Is perfectionism good, bad, or both? Examining models of perfectionism construct. *Personality and Individual Differences*, 36, 1373-1385.
- Bratko, D. Chamorro-Premuzic, T. i Saks, Z. (2004.). Incremental validity of self and peer-rated personality traits (over intelligence) in the prediction of school performance. (u tisku)
- Davison, G. C. i Neale, J. M. (1999.). Psihologija abnormalnog ponašanja i doživljavanja. *Jastrebarsko: Naklada Slap*.
- Enns, M. W. & Cox, B. J. (1999). Perfectionism and depression symptom severity in major depressive disorder. *Behaviour Research and Therapy*, 37, 783-794.
- Enns, M.W.; Cox, B.F.; Sareen, F. i Freeman, P. (2001.). Adaptive and maladaptive perfectionism in medical students: a longitudinal investigation. *Medical Education*, 35, 1034-1042.
- Flett, G. L., Blankstein, K. R., Hewitt, P. L. i Koledin, S. (1992.). Components of perfectionism and procrastination in college students. *Social Behavior and Personality*, 20 (2), 85-94.
- Flett, G. L. i Hewitt, P. L. (2002.). Perfectionism. Theory, Research and Treatment. Washington DC: APA.
- Frost, R. O., Heimberg, R. G., Holt, C. S., Mattia, J. I. i Neuberg, A. L. (1990.). The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*, 14, 449-468.
- Frost, R. O., Heimberg, R. G., Holt, C. S., Mattia, J. I. & Neubauer, A. L. (1993.). A Comparison of two measures of perfectionism. *Personality and Individual Differences*, 14 (1), 119-126.

- Gilman, R. i Ashby, J. S. (2003.). Multidimensional perfectionism in a sample of middle school students: an exploratory investigation. *Psychology in the Schools*, 40 (6), 677-689.
- Hewitt, P. L. i Flett, G. L. (1991a). Dimensions of perfectionism in unipolar depression. *Journal of Abnormal Psychology*, 100 (1), 98-101.
- Hewitt, P. L. i Flett, G. L. (1991b). Perfectionism in the self and social context: Conceptualization, Assessment and Association With Psychopathology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60 (3), 456-470.
- Hewitt, P. L. i Flett, G. L. (1993.). Dimensions of perfectionism, Daily stress, and Depression: A test of specific vulnerability hypothesis. *Journal of Abnormal Psychology*, 102 (1), 58-65.
- Hewitt, P. L., Flett, G. L. i Ediger, E. (1995.). Perfectionism traits and perfectionistic self-presentation in eating disorder attitudes, characteristics and symptoms. *International Journal of eating Disorders*, 18 (4), 317-326.
- Hewitt, P. L., Flett, G. L. i Weber, C. (1994.). Dimensions of perfectionism and suicide ideation. *Cognitive Therapy and Research*, 18 (5), 439-460.
- Kawamura, K. Y., Hunt, S. L., Frost, R. O. i DiBartolo, P. M. (2001.). Perfectionism, Anxiety, and Depression: Are the Relationships Independent? *Cognitive Therapy And Research*, 25 (3), 291-301
- Košanski, Ž. (2004.). *Odgadanje izvršavanja obaveza kao prediktor akademskog uspjeha* Neobjavljeni diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Lauri Korajlija, A., Jokić-Begić, N. i Kamenov, Ž. (2003.). Koliko je za neuspjeh u studiju odgovoran perfekcionizam i negativni atribucijski stil? Role of perfectionism and negative attributional style in study failure. *Socijalna Psihijatrija*, 31 (4), 191-197.
- Rice, K.G. i Slaney, R.B. (2002.). Clusters of perfectionism: Two studies of emotional adjustment and academic achievement. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 35, 35-48.

- Shafran, R. i Mansell, W. (2001.). Perfectionism and psychopathology: a review of research and treatment. *Clinical psychology Review*, 21 (6), 879-906.
- Slade, P. D. i Owens, R. G.(1998.). A dual process model of perfectionism based on reinforcement theory. *Behavior Modification*, 22 (3), 372-391.
- Slaney, R. B. i (1996.). Perfectionist: Study of a criterion group. *Journal of Counseling and Development*, 74 (4), 393-399.
- Slaney, R. B. i sur. (2001.).The Revised Almost Perfect Scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 34 (3), 130-146.
- Slaney, R. B.; Rice, K.G. i Ashby, J. S. (2002.). A programmatic aproach to measuring perfectionism: the almost perfect scale. In G.L. Flett and P.L. Hewitt (2002.). *Perfectionism: Theory, Research and Treatment*, 63-88, Washington DC: APA.
- Stöber, J. & Joormann, J. (2001.). Worry, Procrastination and Perfectionism: Differentiating amount of Worry, pathological Worry, Anxiety, and Depression. *Cognitive Therapy and Research*, Vol. 25 (1), 49-60.
- Suddarth, B. H. i Slaney, R. B. (2001.). An investigation of the dimensions of perfectionism in college students. *Measurement and Evaluation in Counseling and development*, 34, 157-165.